

Yazıcı, D.N., Yıldız, C. & Durmuşoğlu, M.C. (2018). Erken çocukluk dönemi resimli çocuk kitaplarının eğitsel özelliklerinin incelenmesi. *Abant İzzet Baysal Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 18 (2), 1196-1209.

Geliş Tarihi: 03/10/2017

Kabul Tarihi: 31/05/2018

ERKEN ÇOCUKLUK DÖNEMİ RESİMLİ ÇOCUK KİTAPLARININ EĞİTSEL ÖZELLİKLERİNİN İNCELENMESİ*

Dila Nur YAZICI**

Cansu YILDIZ***

Mine Canan DURMUŞOĞLU****

ÖZET

Bu çalışma 3-8 yaş aralığındaki çocuklar için hazırlanmış resimli çocuk kitaplarının eğitsel özelliklerinin incelenmesi amaçlanan betimsel bir çalışmadır. Veri toplama aracı olarak araştırmacılar tarafından geliştirilen resimli Çocuk Kitabı Bilgi Formu ve "Resimli Çocuk Kitabı Eğitsel Özellikler Formu" kullanılmıştır. Puanlayıcılar arasındaki güvenilirliği sağlamak için üç araştırmacı 40 kitabı birlikte incelemiş ve Cronbach Alpha değeri.91 çıkmıştır. Araştırma sonuçlarına göre kitapların çoğunluğunda güncel Türkçe kullanılmış, yarından fazlası çocuğun duygu, düşünce ve hayal gücünü geliştirici biçimde kaleme alınmıştır. Ayrıca incelenen kitapların dörtte üçünün önyargılardan arındırıldığı saptanmıştır. Bununla birlikte kitapların yarıya yakınının ise çocuğa insanın karakterini zayıf veya güçlü tüm yönleriyle tanıtmadığı tespit edilmiştir. Son olarak incelenen kitapların çoğunda şiddet ögesi içeren ifadelere rastlanmaması sevindirici bir bulgu olarak görülmüştür.

Anahtar Kelimeler: Eğitsel özellikler, erken çocukluk eğitimi, çocuk edebiyatı, resimli çocuk kitapları

INVESTIGATION OF EDUCATIONAL FEATURES OF EARLY CHILDHOOD PICTURE STORY BOOKS

ABSTRACT

In this study, it has been aimed to investigate the educational features of books prepared for children in 3-8 age range. Three researchers have examined 40 books together to ensure the reliability among the scorers on and Cronbach's alpha value have been found as.91. According to the study results, the most recent Turkish was used in the most of the books and more than half of the books were written in a manner to improve child's feelings, thoughts and imagination. Furthermore, it has been detected that three of four books that were examined were cleared of prejudice. Nevertheless, it has been determined that nearly half of the books failed to introduce the human character to child in all aspects such as weakness or strengths. Finally, the fact that books do not contain any violent content has been seen as a pleasing finding.

Key Words: Educational features, early childhood education, children's literature, illustrated children's books

* Bu araştırma 2-5 Eylül 2015 tarihleri arasında gerçekleştirilen IV. Uluslararası Okul Öncesi Eğitimi Kongresi'nde sözlü bildiri olarak sunulmuştur.

** Arş. Gör., Hacettepe Üniversitesi, Eğitim Fakültesi, Temel Eğitim Bölümü, Okul Öncesi Eğitimi Anabilim Dalı, dilayazici@hacettepe.edu.tr

*** Arş. Gör., Hacettepe Üniversitesi, Eğitim Fakültesi, Temel Eğitim Bölümü, Okul Öncesi Eğitimi Anabilim Dalı, yildizcansu90@gmail.com

**** Öğr. Gör. Dr., Hacettepe Üniversitesi, Eğitim Fakültesi, Temel Eğitim Bölümü, Okul Öncesi Eğitimi Anabilim Dalı, sendogdu@hacettepe.edu.tr

1.GİRİŞ

En basit tanımıyla 0-8 yaş aralığındaki çocukları betimlemek için kullanılan erken çocukluk dönemi, insan yaşamının en önemli evrelerinden birini oluşturmaktadır. Bu dönemde çocukların dil gelişiminden bilişsel gelişimine kadar tüm gelişim alanları hızlı bir değişim gösterir (Gönen, Yazıcı, Aydos, Öztürk ve Akbaş, 2015).Çocuklar yaşamlarının ilk yıllarından itibaren yazılı ve görsel yayınlarla karşılaşır. Resimli çocuk kitapları çocukların edebiyat alanına ait ilk deneyimlerini yaşadıkları örnekler olup çocuklar için yaş, gelişim özellikleri, ilgi ve ihtiyaçların dikkate alınarak hazırlanmış nitelikli hikâye kitapları çok önemli eğitim araçlarıdır. Resimli çocuk kitapları, diğer kitaplardan farklı olarak çocuğa görsel bir deneyim kazandırır ve resimlerle birlikte öykü çizgisi tema ve konseptin birleşiminden oluşur (American Library Association, 2008; Tuğrul ve Feyman, 2006).

Çocuk kitapları, Ural (2013) tarafından özelliklerinin çıkış noktası hedef kitlesinin yaş grubu olan, 0-8 yaş aralığındaki çocuklar için hazırlanmış kitaplar olarak tanımlanmaktadır. Sipe (2001) ise resimli çocuk kitaplarını çocuklara estetik açıdan tatmin edici bir tecrübe sağlamak amacıyla yazı, resim, kapak, son sayfa ve detayların ortaya çıkardığı ortak bir çalışma olarak tanımlanmıştır. Tanımlarda da görüldüğü gibi çocukların yaş ve gelişim özellikleri çocuk kitaplarında önemli bir yere sahiptir. Bu sebeple çocukların yaş ve gelişim özelliklerine göre türlere ayrılmaktadır. Çocuk kitaplarının türlerini çocukların gelişim özelliklerine göre oyuncak kitaplar, ABC kitapları ve resimli öykü kitapları olmak üzere 3'e ayırmak mümkündür. Oyuncak kitap, yarı kitap yarı oyuncak özelliği taşıyan, hem kitap hem oyuncak işlevini yerine getirecek nitelikteki kitaplardır (Ural, 2013). Bez kitaplar ve banyo kitapları bu türün örnekleri olarak gösterilebilir. ABC kitapları parlak renkli, kalın çizgilerle sınırlandırılmış resimlerle çocukların etrafındaki kişileri, eşyaları, hayvanları tanıtan ve metin olarak sadece bunların isimlerinin olduğu kitaplardır. Resimli öykü kitaplarıysa, çocuk için yazılı edebiyatın başladığı, içinde çocuğun gelişim özelliklerine uygun konu ve uzunlukta metin ve metinle uyumlu resimlerin olduğu, çocukların hayal gücünü geliştirirken aynı zamanda yeni şeyler öğreten kitaplardır.

Türlerinde olduğu özelliklerinde de çocukların gelişim özellikleri önemli bir yere sahiptir. Çocuk kitaplarının özellikleri dış yapı özellikleri, içyapı özellikleri ve eğitsel özellikler olarak 3'e ayrılmaktadır. Çocuk kitaplarında dikkat edilmesi gereken dış yapı özellikleri; boyut, kâğıdın cinsi, sayfa düzeni, yazı büyüklüğü, ciltleme, kapak ve resimlemedir. Çocuk kitaplarında sayfalar parlamayan kaliteli kâğıttan, sayfa düzeninde resimler ile yazı uygun bir oranda olmalı, yazı büyüklüğü 14-16 punto arasında olmalı, ciltleme dikiş cilt olmalı, kapak mukavvadan olmalı, kapak resmi çocuğun ilgisini çekmeli ve resimler metinle uyumlu olup, çerçeve resim olmamalıdır (Sever, 1995; Ural, 2013).

Çocuk kitaplarının içyapı özelliklerinde dikkat edilmesi gereken özellikler; konu, kurgu, karakterler, anlatım ve dil özellikleri ile öykünün uzunluğudur. Kitabın konusu çocuğun ilgisini çeken ve gelişim düzeyine uygun bir konuda olmalı, kurgusu giriş, gelişme ve sonuç olacak şekilde yapılmalı, karakterler erişilmez ve kusur olarak tasvir edilmemeli, aksine onların da gerçek yaşamdakiler gibi eksiklikleri ve zaafı olmalı, kitapta anlatım çocuğun gelişimine uygun olmalı, çok karmaşık ve uzun cümleler kullanılmamalı ve

öykülerin uzunluğu hazırlanan yaş grubunun dikkat süresine göre hazırlanmalıdır (Ural, 2013; Demircan, 2006).

Çocuğa yönelik kitap yazarken veya seçerken “çocuğa görelik” ilkelerine, ilgi alanlarına giren konuların olmasına dikkat edilmelidir. Çünkü “çocuklar için okudukları kitabın konusu öncelikle önemlidir. Çocuklar, “bu kitabı okursak ne olur? İyi bir hikâye mi?” diye sorarlar. Konu, anlatıdaki hareketin planıdır. Okura karakterlerin ne yaptığını ve onlara ne olduğunu söyler. Anlatının parçalarını bir arada tutan ilik gibidir ve okuyucuyu okumaya teşvik eder.” (Huck ve Kiefer, 2003: 15)

Çocuk kitaplarında eğitsellik kaçınılmazdır. Özellikle gelişmekte olan toplumlarda, eğitsel öğeler sadece kitaplarda değil, yaşamın her konumunda yer almak durumundadır. Çünkü eğitimle çocuğa, dünyanın en zor uğraşı olan yaşama sanatıyla ilgili ipuçları sunulmaktadır. Eğitim, yaşamla çocuk arasında bir tür göbek bağı işlevi görmektedir. Eğitim kaygısı güdülmeyen çocuk kitabı yazmak, ülkemiz açısından lüks bir eylemdir (Dayıoğlu, 2000: 523).

Çocuk kitaplarında bulunması gereken eğitsel özellikler şu maddelerle sıralanabilir:

- 1- Yaşamın gerçekleriyle ilişkili olmalıdır.
- 2- Çocuğun duygu, düşünce ve hayal gücünü geliştirici biçimde kaleme alınmış olmalıdır.
- 3- Çocuğun bilgi ve kültür evrenini genişletmelidir.
- 4- Çocuğa, içinde yaşadığı çevreyi, ülkeyi, dünyayı gerçekçi açıdan (çocuğun gelişim düzeyine uygun biçimde) tanıtmalı; çocuğun bunlarla bütünleşmesini sağlamalıdır.
- 5- Şiddet öğeleri içermemeli; çocukta estetik bir duyarlık sağlamalıdır.
- 6- Çocuğun eleştiri yeteneğini geliştirmeli; onun tepkilerini düzenleyici bir rol oynamalıdır.
- 7- Çocuğun kişiliğini geliştirerek, yaşama uyumunu sağlamalıdır.
- 8- Çocuğun dilsel becerilerinin (okuma, konuşma, yazma, dinleme) gelişmesine katkıda bulunmalıdır.
- 9- Çocuğa, toplumun bir bireyi olduğu ve ondan soyutlanamayacağı bilincini vermelidir. Onları, kendine ve topluma yabancılaştırmaktan korumalıdır.
- 10- Çocuğa, insanı "zayıf" ve "güçlü" yönleriyle tanıtmalıdır.
- 11- Bilimsel verilere ve evrensel ahlak kurallarına uygun olmalıdır.
- 12- Çocuğu yazgıcılığa ve uyduruculuğa sürüklememelidir.
- 13- Her türlü önyargıdan arındırılmış olmalıdır.
- 14- Çocuğun doğasına uygun bir yaklaşımla; yaparak, yaşayarak öğretme-öğrenme anlayışını yansıtmalı, eğlendirici, öğretici ve düşündürücü olmalıdır.
- 15- Yazınsal deneyimleri olmayanları bu konuda yüreklendirir; okurların yazın-sal metinler üzerinde basit analizler yapabilmelerini sağlar.
- 16- Gerekli biçimde okuma ilgisi oluşturur; örneğin gerilim, komik öğeler, eylemin yoğunluğu ve özdeşleşme olanakları çocukların okumalarını güdüler (Sever, 1997; Dilidüzgün, 2003). Adı geçen yazarlar tarafından belirtilen bu kriterler araştırmanın amacını sorgularken kullanılan “Resimli Çocuk Kitabı Eğitsel Özellikler Formu’nun kriterlerini belirlemek için kullanılmıştır.

1.1.Araştırmanın Amacı

Bu araştırmanın amacı 2010-2015 yılları arasında 3-8 yaş aralığındaki çocuklar için basılmış olan resimli çocuk kitaplarının eğitsel açıdan taşıdığı nitelikleri inceleyerek bir durum tespiti yapmaktır. Araştırma kapsamında 37 yayınevinden basılmış olan 300 adet resimli çocuk kitabı incelenmiştir.

1.2. Araştırmanın Önemi

Resimli çocuk kitapları, çocukların hayal gücünü geliştirmesi, yeni dünyalar tanıtmaması, kelime dağarcığını geliştirmesi, eleştirel bakış açısını geliştirmesi sebebiyle önemli bir yere sahiptir. Alan yazın incelendiğinde çocuk kitaplarının eğitsel özellikleriyle ilgili herhangi bir çalışmaya rastlanılmamıştır. Bu sebeple bu araştırmanın problemini “3-8 yaş aralığındaki çocuklar için 2010-2015 yılları arasında basılmış olan resimli çocuk kitaplarının eğitsel olarak hangi niteliklere sahiptir?” sorusu oluşturmaktadır.

2. YÖNTEM

2.1.Araştırma Modeli

Çocuk kitaplarının eğitsel özelliklerini ortaya koymak amacıyla gerçekleştirile bu çalışmada, eğitim alanında sıkça kullanılan ve bir durumu olabildiğince tam ve etkili bir şekilde tanımlamaya çalışan betimsel model kullanılmıştır (Büyüköztürk, Kılıç Çakmak, Akgün, Karadeniz ve Demirel, 2014). Araştırmada elde edilen verilerin toplanması, analizi ve yorumlanması nitel araştırma yöntemine göre yapılmıştır. Nitel araştırmalar, temeli birçok disipline dayanan, gözlem, görüşme, doküman analizi gibi yöntemler aracılığıyla verilerin toplandığı, algılar ve olayların doğal ortamda gerçekçi ve bütüncül bir biçimde ortaya konmasına yönelik bir sürecin izlendiği araştırmalardır (Yıldırım ve Şimşek; 2011; Yıldırım, 1999; Creswell,2014). Verilerin toplanması aşamasında ise nitel araştırma yöntemlerinden biri olan doküman analizi tekniği uygulanmıştır. Doküman analizi, araştırılması hedeflenen olgular hakkında bilgi içeren yazılı materyallerin incelenmesini içeren yöntemdir (Yıldırım ve Şimşek, 2011).

2.2.Evren ve Örneklem

Çalışmanın evreni 2010-2015 yılları arasında 3-8 yaş aralığındaki çocuklar için basılmış olan resimli çocuk kitaplarından örneklemi ise evrenden tabakalı rastgele örnekleme yöntemiyle seçilmiş olan 300 resimli çocuk kitabından oluşmaktadır. Çalışma grubunun seçiminde amaçlı örnekleme yöntemlerinden ölçüt örnekleme yöntemi kullanılmıştır. Bu yöntemde temel amaç, önceden bir dizi ölçütü belirlemek ve bu ölçütü karşılayan tüm durumları çalışmaktır (Yıldırım ve Şimşek, 2011). Bu araştırmanın ölçütleri çocuk kitaplarının 2010 ile 2015 yılları arasında basılmış olması ve çocuklar için yaş aralığının 3 ile 8 arasında olmasıdır. Kitapların %54.3' ü Türk yazarlar tarafından, %45.7' si ise yabancı yazarlar tarafından yazılmış olup, dilimize çevrilmiştir. İncelenen kitapların %8.3' ünün 2010 yılında, %13.3' ünün 2011 yılında, %19' unun 2012 yılında, %21.4' ünün 2013 yılında, %37' sinin 2014 yılında, %1' inin 2015 yılında basılmıştır. İncelenen kitaplar arasında en çok Pearson, Altın Kitaplar, Mandolin, Kırmızı Kedi, Türkiye İş Bankası Yayınları, Yapı Kredi, Bilgi, 1001 Çiçek ve Can Çocuk Yayınları' ndan çıkan kitaplar incelenmiştir.

2.3. Verilerin Toplanması ve Analizi

Araştırmada, araştırmacılar tarafından geliştirilmiş olan “Resimli Çocuk Kitabı Bilgi Formu” ve “Resimli Çocuk Kitabı Eğitsel Özellikler Formu” kullanılmıştır. “Resimli Çocuk Kitabı Bilgi Formu” kitabın adı, yazarı, basım yılı, resimleyeni, çevirmeni ve yayınevi gibi kitap hakkındaki temel bilgilerin yer aldığı bir formdur. “Resimli Çocuk Kitabı Eğitsel Özellikler Formu” ise, çocuk edebiyatı hakkında yayınlanmış yerli ve yabancı kaynakların taranması sonucunda oluşturulmuş, alan uzmanlarının görüşleri alınıp yeniden gözden geçirilip düzenlenerek hazırlanmıştır. Kitapların incelenmesinde araştırmacılar arasındaki güvenilirliği sağlamak amacıyla 40 kitap birlikte incelenmiş ve cronbach alpha değeri .91 olarak tespit edilmiştir. Araştırma verilerinin çözümlenmesinde betimsel analiz kullanılmıştır. Bu verilerden elde edilen bulgular, frekans ve yüzde dağılımları şeklinde ortaya konmuştur.

3. BULGULAR

2010-2015 yılları arasında 3-8 yaş aralığındaki çocuklar için basılmış olan çocuk kitaplarının eğitsel özellikleriyle ilgili bulgular Tablo 1’ de verilmektedir.

Tablo 1.

İncelenen Kitapların Eğitsel Özellikleri

Maddeler	Katılmıyorum		Kısmen Katılıyorum		Katılıyorum	
	f	%	f	%	f	%
Sayfa sayısı çocuğun dikkat süresine uygundur.	335	111.6	663	221	2202	667.4
Güncel Türkçe kullanılmıştır.	1	0.3	30	10	269	89.7
Çocuğun duygu, düşünce ve hayal gücünü geliştirici biçimde kaleme alınmıştır.	22	7.3	59	19.7	219	73
Çocuğun bilgi ve kültür evrenini genişletmektedir.	18	6	70	23.3	212	70.7
Çocuğa içinde yaşadığı çevreyi, ülkeyi, dünyayı, gerçekçi açıdan (çocuğun gelişimine uygun bir biçimde) tanıtır, çocuğun bunlarla bütünleşmesini sağlar.	52	17.4	75	25	173	57.6
Şiddet öğeleri içermemektedir.	19	6.3	21	7	260	86.7
Çocuğa estetik duyarlılık kazandırmaktadır.	47	15.6	107	35.7	146	48.7
Yabancı sözcüklerden arındırılmıştır.	14	4.6	39	13	247	82.3
Kullanılan sözcükler çocuk dünyası ile ilişkilidir.	16	5.3	72	24	212	70.7
Çocuğun yaratıcı ve araştırmacı kişilik yapısı kazanmasına yardımcı olmaktadır.	57	19	107	35.7	136	45.3
Çocuğun dilsel becerilerinin (okuma, yazma, konuşma, dinleme) gelişmesine katkıda bulunmaktadır.	10	3.3	75	25	215	71.7
Çocuğa toplumun bir bireyi olduğu ve ondan soyutlanamayacağı bilincini vermektedir.	76	25.4	96	32	128	42.6
Çocuğa insanı zayıf ve güçlü yönleriyle tanıtmaktadır.	108	36	82	27.3	110	36.7
Bilimsel verilere ve evrensel ahlak kurallarına uygundur.	33	11	79	26.3	188	62.7
Çocuğa kavratılmak istenen ana düşünce didaktik biçimde anlatılmıştır.	129	43	98	32.7	73	24.3
Çocuğu yazgıcılığa ve uyduruculuğa sürüklemeyiz.	44	14.6	53	17.7	203	67.7
Her türlü önyargıdan arındırılmıştır.	2	0.7	62	20.7	236	78.4
Çocuğun doğasına uygun bir yaklaşımla; yaparak yaşayarak öğretme- öğrenme anlayışını yansıtmaktadır.	55	18.3	74	24.7	171	57

Tablo 1 incelendiğinde incelenen çocuk kitaplarının %67.4' ünün uzunluğunun yazılan yaş grubu için uygun olduğu, %89.7' sinin güncel Türkçe ile yazıldığı, %73' ünün çocuğun duygu, düşünce ve hayal gücünü geliştirici bir biçimde kaleme alındığı, %70.7' sinin çocuğun bilgi ve kültür evrenini genişlettiği, %57.6' sının çocuğa içinde yaşadığı çevreyi, ülkeyi, dünyayı gerçekçi açıdan tanıttığı, %48.7' sinin çocuğa estetik duyarlılık kazandırdığı görülmüştür. Bunun yanı sıra kitapların, %82.3' ünün yabancı sözcüklerden arındırıldığı, %70.7' sinde kullanılan sözcüklerin çocuk dünyası ile ilişkili olduğu, %45.3' ünün yaratıcı ve araştırmacı kişilik yapısı kazanmasına yardımcı olduğu, %71.7' sinin çocuğun dilsel becerilerinin gelişmesine katkıda bulunduğu tespit edilmiştir. Ayrıca kitapların %42.6' sının çocuğa toplumda bir birey olduğunu ve ondan soyutlanamayacağı bilincini verdiği, %36.7' sinin çocuğa insanı her yönüyle tanıttığı, %62.7' sinin bilimsel verilere ve evrensel ahlak kurallarına uygun olduğu, %24.3' ünün didaktik yapıda olduğu, %67.7' sinin çocuğu yazgıcılığa ve uyduruculuğa sürüklediği, %88.4' ünün her türlü önyargıdan arındırıldığı ve %57' sinin ise çocuğun doğasına uygun bir yaklaşımla yaparak-yaşayarak öğretme-öğrenme anlayışını yansıttığı saptanmıştır.

4.TARTIŞMA ve SONUÇ

Nitelikli bir resimli çocuk kitabı; yazar, resimleyen, tasarımcı ve yayıncıların işbirliği ile hazırlanan bir üründür (Sever, 2003). Çocuk kitaplarının eğlendirici özelliğinin yanı sıra çocuklara yeni şeyler de verecek şekilde hazırlanması önem arz etmektedir.

2010-2015 yılları arasında basılmış olup örnekleme alınan 300 kitaptan %30.3' ünün 2014' te basıldığı görülmektedir. 2015 yılında basılmış olan kitapların sadece %7.7 oranında olmasının, kitapların Ocak-Şubat ayları arasında, yılın başında incelenmiş olmasından kaynaklandığı söylenebilir.

Çocuk kitaplarında sayfa sayısının çocuğun dikkat süresine uygun özellikte olması gerektiği önemli bir gerçektir. Buna rağmen incelenen kitapların %11.6' sının sayfa sayısının çocuğun dikkat süresine uygun olmadığı tespit edilmiştir. Kitapların %21' inin ise çocuğun dikkat süresine kısmen uygun olduğu tespit edilmiştir. Bunun sebebinin bazı çocuk kitaplarının geniş bir yaş aralığına hitap edecek şekilde basılması ve bu sebeple de kitabın her yaş grubuna uygun özellikte olmadığı ifade edilebilir. Erken çocukluk dönemi, tüm gelişim alanlarında olduğu gibi dil gelişiminde de kritik bir dönemdir. Bu sebeple erken çocukluk dönemindeki çocukların dil gelişimini ve anadilini öğrenmesini destekleyici çocuk kitapları son derece önemlidir. İncelenen kitapların %89.7' sinde güncel Türkçe kullanıldığı görülmüştür. Benzer şekilde Taşdemir (2005) tarafından yapılan çalışmada 60 çocuk kitabı incelenmiş ve kitapların %92' sinin güncel Türkçeyle yazıldığı ifade edilmiştir. Demircan (2006) tarafından yapılan bir çalışmada ise TÜBİTAK Erken Çocukluk Kitaplığı'ndaki kitaplar incelenmiş ve yazım ifadelerinde %97'sinde güncel Türkçe kullanıldığı tespit edilmiştir. Araştırma kapsamında incelenen çocuk kitaplarının %95.3' ünde yabancı sözcük kullanılmadığı görülmüştür. Demircan (2006) tarafından yapılan çalışmada TÜBİTAK tarafından çıkarılan kitapların %94' ünde, Taşdemir (2005) tarafından yapılan çalışmada ise kitapların %93' ünde kitapların yabancı sözcüklerden arındırıldığı belirlenmiştir. Çocuklar 2 yaşından önce çoğunlukla sosyal ilişkiler aracılığıyla yeni kelimelerle öğrenirken, 2 yaşından sonra çocukların kelime öğrenimi daha farklı şekillerde olmaktadır (Nelson, 1973). Bunlardan bir tanesi de kitap okumaktır (Clifford, 1978). Robbins ve Ehr (1994) tarafından yapılan çalışmada okul öncesi dönemdeki çocuklara 22 bilinmeyen kelimeyi öğretmek için, öğretmen kitapları çocuklara 2-4 gün aralıklarla 2 kez okumuş ve çocukların bu yeni kelimeleri öğrendiği belirlenmiştir. Zucker,

Cabell, Justice, Pentimonti ve Kaderavek (2013) tarafından yapılan çalışmada sınıflarda yapılan resimli öykü okuma tekniklerinin, çocuğun dil gelişimine olan etkisi incelenmiş ve öğretmenlerin paylaşımlı okuma etkinlikleri ile çocukların dil gelişimleri ile kelime gelişimlerinde olumlu bir etki olduğu belirlenmiştir.

İncelenen kitapların %94' ünde kitapların çocukların bilgi ve kültür evrenini genişletecek nitelikte olduğu görülmektedir. Okul öncesi öğretmenlerinin de çocuk kitaplarında aradığı özelliklerden biri çocukların bilgi düzeyini artırmaktır. Gönen, Durmuşoğlu ve Severcan (2009) tarafından yapılan çalışmada öğretmenlerin yaklaşık %67' sinin çocuk kitaplarını çocuğun bilgi seviyesini artırmak ve gelişim alanlarını desteklemek için kullandıkları tespit edilmiştir.

2010-2015 yılları arasında 3-8 yaş aralığındaki çocuklar için basılmış resimli kitaplar incelendiğinde, kitapların %57,6'sının çocuğa içinde yaşadığı çevreyi, ülkeyi, dünyayı, gerçekçi açıdan (çocuğun gelişimine uygun bir biçimde) tanıttığı ve çocuğun bunlarla bütünleşmesini sağladığı görülmüştür. Creany, Couch ve Caropreso (1994) tarafından yapılan çalışmada incelenen kitapların üçte birinin çocuğun çevresindeki azınlık (farklı kültürler, özel gereksinimli bireyler vb. hakkında bilgi verdiklerini saptamıştır.

Çocuk kitaplarının temel amaçlarından biri de çocukların dil gelişiminin desteklenmesini sağlamaktır (Gönen, 2013). Dilidüzgün (2004), yazarların çocuğu ciddiye alması gerektiğini, dil, anlatım ve kurgulanan dün-yanın çocuğun anlama koşullarını fazla zorlamaması gerektiğini ve anlatımın kısıtlayıcıdan çok elverdiğince açık olması gerektiğini belirtmiştir. İncelenen kitapların %96.7'sinin çocuğun dilsel becerilerinin gelişmesine katkıda bulunacak nitelikte olduğu saptanmış, Gönen ve diğerlerine (2009) göre de Okul öncesi öğretmenlerinin de çocuk kitaplarını sınıflarında kullanma amaçlarından birinin çocuğun dil gelişimine katkıda bulunmak olduğu belirtilmiştir. Bu sonuca göre 2010-2015 yılları arasında basılan kitapların öğretmenlerin kullanım amacına uygun olduğu söylenebilir. Verhallen ve Bus (2010) tarafından yapılan çalışmada düşük sosyoekonomik düzeydeki çocuklara online olarak çocuk kitaplarıyla eğitim verilmiş ve çocukların hem alıcı hem de ifade edici dillerinde anlamlı bir farklılık bulunmuştur. Arnold, Lonigen, Whitehurst ve Epstein (1994) tarafından yaşları 24 ay ile 34 ay arasında bulunan çocuklar ve anneleriyle yapılan 4 haftalık müdahale programı sonucunda, çocuklara video gösterimi olarak gösterilen kitapların çocukların alıcı ve ifade edici dil gelişimlerinde anlamlı olarak farklılık yarattığı belirlenmiştir. Justice, Kaderavek, Bowles ve Grimm (2005) tarafından yapılan çalışmada ebeveynle çocuk arasındaki etkileşimli okuma etkinliklerinin çocuğun dil gelişimine etkisi incelenmiştir. 11 ebeveyn-çocuk çiftiyle yapılan çalışma sonucunda etkileşimli okuma etkinliklerinin, çocukların dil gelişiminde etkili olduğu bulunmuştur. Görüldüğü gibi çocuk kitapları çocukların dilsel becerilerine katkı sağlamaktadır.

Günümüzün önemli kavramlarından biri olan yaratıcı düşünmenin gelişmesinde sanat ve estetiğe ilişkin ilgi ve becerilerin geliştirilmesinin önemli olduğu bilinmektedir. Erken çocukluk döneminde resimli çocuk kitapları bu sebeple önemli bir yer tutmaktadır. (Yalçın ve Aytaş, 2003). 2010-2015 yılları arasında basılmış olan 300 çocuk kitabı incelendiğinde kitapların %86.7' sinin çocuğun araştırmacı ve yaratıcı kişilik yapısı kazanmasına yardımcı olabilecek özellikler taşıdığı belirlenmiştir.. Taşdemir (2005) tarafından yapılan çalışmada da kitapların %85' inin çocuğun yaratıcı düşünmesine katkıda bulunduğu belirlenmiştir.

İncelenen kitapların %89' unun bilimsel verilere ve evrensel değerlere uygun görülmüştür. Demircan (2006) tarafından yapılan çalışmada da incelenen kitapların %97' sinin evrensel değerlere uygun olduğu belirlenmiştir.

Resimli çocuk kitapları, hem içerik hem de görsel olarak şiddet ögesi içermemelidir (Sever, 1995). Araştırma kapsamında incelenen kitapların %6' sının şiddet ögesi içerdiği belirlenmiştir. Bu bulgu istenen bir özellik olmamasına rağmen, ülkemizdeki resimli çocuk kitaplarında şiddet ögesinin oransal olarak az olması sevindirici olarak görülmektedir. Dağlıoğlu ve Çamlıbel Çakmak (2009) tarafından yapılan çalışmada da, 174 çocuk kitabı incelenmiş kitapların %8' inde şiddet ögesine rastlanılmıştır. Bu da yapılan çalışmanın bulguları ile paralellik göstermektedir. McNamee ve Mercurio (2006) tarafından 11 Eylül olayları sonrasında çocuklarda şiddet ve korku yaratan faktörleri önlemek için kullanılan beş çocuk kitabı incelenmiş ve bu kitaplarda da şiddet ve korku ögesi olduğu belirlenmiştir.

Çocuk kitaplarının eğitsel özelliklerinden biri de çocuğa estetik duyarlılık kazandırmasıdır (Sever, 1995; Dilidüzgün, 2003). Çocukların estetik duyarlılıklarının oluşmasında kitaplarla karşılaşmaları ilk sanatsal karşılaşma olması yönüyle önemlidir (Dedeoğlu Orhun, 2014). Çocuk estetik ihtiyaçlarını en ulaşılabilir şekilde, kitaplardan karşıladığı için çocuk edebiyatı, çocukta edebi esere karşı farkındalık uyandıran estetik bir özellik taşır (Can, 2014; Akt: Yıldız, Yazıcı ve Durmuşoğlu, 2016). Resimli çocuk kitapları, çocukların zihinlerinde sanat formu geliştirmesi sebebiyle önemli bir yere sahiptir. Bu 32 sayfalık kelimeler ve resimleri güzel bir şekilde kombinlemektedir (Homing, 2010). Kiefer (1993), resimli çocuk kitaplarının sadece görsel okur yazarlık değil, aynı zamanda kaliteli çizimlerle estetik duyarlılık da kazandırması gerektiğini belirtmiştir. İncelenen kitapların %48.7'sinin çocuklara estetik duygusu kazandırdığı tespit edilmiştir. Chou ve Cheng (2015) tarafından yapılan çalışmada sözcüksüz resimli çocuk kitapları kullanılarak bunların çocuğa estetik duygusu kazandırıp kazandırmadığı 10 anne- çocuk ikilisiyle nitel olarak incelenmiştir. Çalışma sonunda kitapların çocukların estetik duygusunu geliştirdiği, bunla birlikte ebeveynle verimli zaman geçirme ve çevre düzenlemesinin etkili olduğu tespit edilmiştir. Danko-McGhee ve Slutsky'de (2011), 2-5 yaş çocuklarının estetik açısından hangi kitapları tercih ettiğini inceledikleri araştırmalarında, somut, renkli ve kendilerine tanıdık gelen resimleri olan kitapların çocuklarca tercih edildiğini belirlemişlerdir.

Yapılan çalışma sonucunda elde edilen tespitlere göre şu öneriler getirilmiştir: Hazırlanacak olan resimli çocuk kitaplarında Çocuğa içinde yaşadığı çevreyi, ülkeyi, dünyayı gerçekçi açıdan tanıttak için daha çok eser yazılabilir. Çocuğa estetik farkındalıklarını geliştirebilecek ve daha çok estetik duyarlılık kazandıracak kitaplar hazırlanabilir. Çocuğu eğlendirirken bir şeyler vermeye çalışmasına ve didaktik özellikte olmamasına dikkat edilebilir. Çocuğa insanı zayıf ve güçlü yönlerini bütüncül olarak tanıtan kitaplar hazırlanabilir. Alan yazın incelendiğinde çocuk kitaplarının eğitsel özellikleriyle ilgili çalışmaya rastlanılmamıştır. Bu konuyla ilgili araştırmacıların derinlemesine çalışmalar yapmaları teşvik edilebilir. Resimli çocuk kitaplarının bütüncül bir bakış açısıyla bakılarak, yazar, çizer, editör, yayınevi sorumlusu ve bir pedagoğa birlikte ekip çalışmasıyla hazırlanarak basılmasına dikkat edilebilir. Bu bağlamda kaliteli resimli çocuk kitaplarının basılabilmesi için de kamu ve özel sektör, yayınevlerine verdiği desteği artırılabilir.

KAYNAKÇA

- American Library Assciaton (2008). *Caldecott terms and criteria*. 11.11.2014 tarihinde <http://www.ala.org/alsc/awardsgrants/bookmedia/caldecottmedal/caldecottterms/caldecottterms> adresinden alınmıştır.
- Arnold, D.H.,Lonigan, J.C., Whitehurst, G.J. ve Epstein, J.N (1994). accelerating language development throug picture book reading: Replication and extension to a videotape training format. *Journal of Educational Psychology*, 86(2), 235-243.
- Büyüköztürk, Ş., Çakmak, E. K., Akgün, Ö.E., Karadeniz ve Ş., Demirel, F. (2014). *Bilimsel araştırma yöntemleri*. Ankara: Pegem.
- Ceany, A. D., Couch, R. A. ve Caropreso, E. J. (1994). Repesantation of culture in children's picture books. visual literacy in the digital age: Selected readings from the annual conference of the international visual literacy association, 13-17 October 1993, <http://files.eric.ed.gov/fulltext/ED370570.pdf> adresinden erişilmiştir.
- Chou, M.J.& Cheng, J. C. (2015). Parent-child aesthetic shared reading with young children. *Universal Journal of Educaitional Research*, 3(11), 871-876.
- Clifford, G. J. (1978). Words for schools: The applications in education of the vocabulary researches of Edward L. Thorndike. In P. Suppes (Ed.), *Impact of research on education: Some case studies* (pp. 107-198). Washington, DC: National Academy of Education.
- Creswell, J. W. (2014). *Research design*. California: SAGE.
- Dağlıoğlu, H.E.& Çamlıbel Çakmak, Ö. (2009). Okul öncesi çocuklarına yönelik yayınlanan hikaye kitaplarının şiddet ve korku öğeleri açısından incelenmesi. *Türk Kütüphaneciliği*, 23(3), 510-534.
- Danko-Mcgee, K.& Slutsky, R. (2011). Judging a book by its cover: Preschool children's aesthetic preferences for picture books. *International Journal of Education through Art*, 7 (2), 171-185.
- Dayıoğlu, G. (2000.) Çocuk kitaplarında eğitsellik, I. Ulusal Çocuk Kitapları Sempozyumu Bildirileri, *Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi ve Tömer Dil Öğretim Merkezi Yayınları*, Ankara, 523.
- Dedeoğlu Orhun, B. (2014). Estetik kavramı çerçevesinde çocuk edebiyatı. *Türk Dili*, 756, 602-607.
- Demircan, C. (2006). TÜBİTAK çocuk kitaplığı dizisindeki kitapların dış yapısal ve iç yapısal olarak incelenmesi. *Mersin Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi* 2(1), 12-27.
- Dilidüzgün, S. (2003). *Çağdaş çocuk yazını*. İstanbul: Morpa.
- Dilidüzgün, S.(2004). *Çağdaş çocuk yazını, yazın eğitime atılan ilk adım*. İstanbul: Morpa Kültür Yayınları.

- Huck, C. S.& Kiefer B. Z. (2003). *Children's literature in the elementary school.*(8th editon). McGraw Hill Books:15.
- Justice, L., Kaderavek, J., Bowles, R.&Grimm, K. (2005). Language impairment, parent child shared reading and phonological awareness. *Topics in Early Childhood Special Education, 25*, 143-154.
- Gönen, M., Durmuşoğlu, M.& Severcan, S. (2009). Examining the views of preschool education teachers on the content, illustrations physical characteristics of the picture story books used in education. *Procedia Social and Behavioral Science, 1*(1), 753-759.
- Gönen, M. (2013). Çocuk edebiyatının genel hedefleri. Mübeccel Gönen (Ed.), *Çocuk edebiyatı* (s. 33-55). Ankara: Eğiten.
- Gönen, M., Yazıcı, D., Aydos, E. H., Öztürk, M.&Akbaş, S. (2014). Examination of picture story books in terms of language- cognitive development area indicator and concepts in moe 2013 early childhood education program. *Ace Proceedings Book*, 39-50.
- Horning, K. T. (2010). *From cover to cover: Evaluating and reviewing children's books*. Harper Collins, 86.
- Kiefer, B. (1993). Visual criticism and children's literature. In B. Hearne& R. Sutton (Eds.), *Evaluating Children's Books: a Critical Look: Aesthetic, Social, and Political Aspects of Analyzing and Using Children's Books* (p. 73- 91). Graduate School of Library and Information Science, University of Illinois at Urbana-Champaign: USA.
- McNamee, A.& Mercurio, M. L. (2006). Picture books: Can they help caregivers create an "illusion of safety" for children in unsafe times? , *Penn GSE Perspectives on Urban Education, 4*(2), 1-13.
- Nelson, K. (1973). Structure and strategy in learning to talk. *Monographs of the Society for Research in Child Development, 38*(1), 1-135, http://www.jstor.org/stable/1165788?seq=2#page_scan_tab_contents adresinden erişilmiştir.
- Robbins, C.& Ehri, L.C. (1994). Reading storybooks to kindergartners help them learn new vocabulary words. *Journal of Educational Psychology, 86*(1), 54-64.
- Sever, S. (1995). Çocuk kitaplarında bulunması gereken yapısal ve eğitsel özellikler. *Abece, 107*, 14-15.
- Sever, S. (2003). *Çocuk ve edebiyat*. (4. Baskı). İzmir: Tudem.
- Sipe, L. R. (2001). Picture books as aesthetic objects. *Literacy Teaching and Learning, 6*, 23-42.
- Taşdemir, M. (2005). Eğitsel bir materyal olarak çocuk hikaye kitapları ve romanlarının nitelik düzeyi. *Milli Eğitim Dergisi, 168*, http://dhgm.meb.gov.tr/yayimlar/dergiler/Milli_Egitim_Dergisi/168/index3-tasdemir.htm adresinden erişilmiştir.

- Tuğrul, B. ve Feyman, N. (2006). Okul öncesi çocukları için hazırlanmış resimli öykü kitaplarında kullanılan temalar. Yayına Hazırlayan: Sedat Sever. Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi 2. Ulusal Çocuk ve Gençlik Edebiyatı Sempozyumu (4-6 Ekim 2006). (ss. 387-392). Ankara: Ankara Üniversitesi Yayınları, No:203.
- Tüfekçi Can, D. (2014). *Çocuk edebiyatı: kuramsal yaklaşım*. Konya: Eğitim.
- Ural, S. (2013). Okul öncesi çocuk kitaplarının tanımı. Mübeccel Gönen (Ed.), *Çocuk edebiyatı* (s. 33-55). Ankara: Eğitim.
- Verhallen, M. J. A. J.& Bus, AA. G. (2010). Low-income immigrant pupils learning vocabulary through digital picture storybooks. *Journal of Educational Psychology*, 102 (1), 54-61.
- Yalçın, A. & Aytaş, G. (2003). *Çocuk edebiyatı*. Ankara: Akçağ.
- Yıldırım, A. (1999). Nitel araştırma yöntemlerinin temel özellikleri ve eğitim araştırmalarındaki yeri ve önemi. *Eğitim ve Bilim*, 23 (112), 7-17.
- Yıldırım A. & Şimşek, H. (2011). *Sosyal bilimlerde nitel araştırma yöntemleri*. (8. baskı). Ankara: Seçkin Yayıncılık.
- Zucker, T.A., Cabell, S.Q., Justice, L. M., Pentimonti, J. M.& Kaderavek, J. N. (2013). The role of frequent, interactive prkindergarden shared reading in the longitudinal development of language and literacy Skills. *Developmental Psychology*, 49(8), 1425-1439.

EXTENDED ABSTRACT

1. Introduction

All zones of development ranging from language development to cognitive development of children show a rapid improvement in early childhood which constitutes one of the most important periods of human life (Gönen, Yazıcı, Aydos, Öztürk and Akbas, 2015). Features of children's books are divided into 3 as external structural features, internal structural features and educational features. Educational features that needs to be included in children's books are listed as; to be associated with facts of life, to be written in a manner to improve child's feelings, thoughts and imagination, to expend knowledge and culture cosmos of child, to introduce the environment, country, world the child lives in within realistic terms (in accordance with the child's developmental level) and to ensure the integration of child with them, to ensure adaptation of child to life by developing its personality, to be free from any prejudice, to reflect the perspective of teaching-learning by doing and experiencing with an appropriate approach to the child's nature and to be entertaining, instructive and thought-provoking (Shepherd, 1995; Dilidüzgün, 2003). The purpose of this research is to examine the educational features of illustrated children's book published for children in the 3-8 age range in 2010-2015. 300 illustrated children's books published from 37 publishing company have been examined within the scope of the research

2. Method

Descriptive model which is widely used in the field of education and seeks to identify a case as fully and effective way as possible, has been used in this study conducted to reveal the educational features of children's books (Büyüköztürk, Çakmak, Akgün, the Karadeniz and Demirel, 2014). Collection, analysis and interpretation of data obtained from the research, has been carried out according to qualitative research methods. Document analysis technique that is one of the qualitative research methods has been applied in the stage of data collection. Document analysis is a method that includes an examination of written material containing information about the cases that are aimed to be investigated (Yıldırım and Şimşek, 2011).

In the study, "Illustrated Children's Book Information Form" and "Illustrated Children's Books Educational Features Form" developed by the researchers have been used. "Illustrated Children's Book Information Form" is a form that includes basic information about the book such as name, author, and year of publication, illustrator, translators and publisher of the book. "Illustrated Children's Books Educational Features Form", has been created as a result of screening the domestic and foreign resources being published about children's literature and has been prepared by being revised and reorganized after receiving the opinions of experts in the field.

3. Findings, Discussion and Results

According to research result, it has been determined that of the reviewed books; 8.3% was published in 2010, 13.3% in 2011, 19% in 2012, 21.4% in 2013, 30.3% in 2014 and 7.7% in 2015. Also, it has been observed that 67.4% of reviewed books was appropriate

for the target age group, 73% was written in a manner to improve child's feelings, thoughts and imagination, 70.7% extended the knowledge and culture cosmos of child, 57.6% introduced the environment, country, world child lives in within realistic terms and 48.7% brought the child aesthetic awareness. In addition to this, it has been determined 82.3% of the books were cleared of foreign words, 70.7% involved words related to children's world, 45.3% helped children gain creative and research personality structure,% 71.7 contributed to the development of children's linguistic skills . Furthermore, it has been detected that 42.6% of the books provided the child awareness that it is an individual and cannot be isolated from society, 36.7% introduced the people to child in all aspects, 62.7% is in accordance with scientific data and universal moral rules, 24.3% included didactical structure, 67.7% did not lead the child to fatalism and fictionist attitude, 88.4% was cleared of any prejudice and 57% to reflect the perspective of teaching-learning by doing and experiencing with an appropriate approach to the child's nature.

It is seen that 30.3% of the 300 pilots who were sampled between 2010 and 2015 were printed in 2014. It can be said that only 7.7% of the books published in 2015 were due to the fact that the books were examined between January and February at the beginning of the year. It is an important fact that the number of pages in children's books should be appropriate for the attention of the child. However, 11.6% of the books examined were found to be inadequate for the child's attention period. 21% of the books were found to be partially appropriate for the attention of the child. It can be argued that this is because some children's books are printed in a way that appeals to a wide age range and therefore the book is not suitable for all age groups. Early childhood is a critical period in language development as well as in all areas of development. For this reason, children's books that support early childhood language development and learning their mother tongue are extremely important. It was observed that 89.7% of the books examined were in contemporary Turkish. Similarly, 60 children's books were examined by Taşdemir (2005) and 92% of the books were written in contemporary Turkish. In 94% of the books examined, it appears that books are the quality of children's knowledge and culture. One of the features that pre-school teachers look for in children's books is to increase the level of children's knowledge. In the study conducted by Gönen, Durmuşoğlu and Severcan (2009), it was determined that about 67% of the teachers use the children's books to increase the child's level of knowledge and to support their developmental areas. Illustrated children's books, both content and visual, should not contain violence (Sever, 1995). It was determined that 6% of the books examined included violence. Although this finding is not a desirable feature, it is appreciated that the proportion of the violent item in the illustrated children's books in our country is relatively small. In the study conducted by Dağlıoğlu and Çamlıbel Çakmak (2009), 174 children's books were found to be violent in 8% of books. This is parallel to the findings of the work done. McNamee and Mercurio (2006) examined five children's books used to prevent factors that caused violence and fear in children after the events of September 11, and it was determined that violence and fear were the items in these books.

One of the educational features of children's books is aesthetic sensitivity to the child (Sever, 1995; Dilidüzgün, 2003). Since child aesthetic needs are met most easily in books, children's literature is an aesthetic feature that raises awareness about literary works in children (Can, 2014; Akt: Yıldız, Yazıcı and Durmuşoğlu, 2016). Illustrated children's books have an important place in the development of art form in children's

minds. These 32 page words and pictures combine in a beautiful way (Homing, 2010). It was determined that 48.7% of the books examined have aesthetic sense to children. In the study by Chou and Cheng (2015), children's books with non-lexical illustrations were used qualitatively as a comparison of 10 mothers who did not give them aesthetic sensation. At the end of the study, it was determined that the books developed the aesthetic sense of children and that efficient spending time with the parents and environmental regulation were effective. In Danko-McGhee and Slutsky (2011), researches on children's preference for aesthetics of children aged between 2 and 5 have determined that books with concrete, colourful and familiar pictures are preferred by children.

A qualified illustrated children's book; is a product prepared with the collaboration of author, illustrator, designers and publishers (Sever, 2003). Preparing the children's books in a manner to provide the children new things has importance as well as their entertaining features. Following suggestions have been made according to the results obtained in the study:

- 1- More works that will introduce the environment, country, world child lives in within realistic terms could be written in the illustrated children's books to be prepared.
- 2- Books that could improve aesthetic awareness of children and will bring the child more aesthetic sensitivity can be prepared.
- 3- It could be paid attention that the books can be taken to tries to give something while entertaining the child and it is lack of didactic feature.
- 4- Books that introduce weakness and strengths of human to the child in a holistic way could be prepared.
- 5- No study related to educational features of children's books has been found when the literature was examined. The researchers could be encouraged to conduct in depth studies related to this subject.